

რუსეთის გენერალ სუბოტინმა

როგორ მოატყუა
იმერეთის მეფე სოლომონ მეორე

ჭ. ჭიჭინაძისა

თბილისი

სტამბა „განათლება“ პიტნავასი, გრაფის ქუჩა, № 10
1920.

სოლომონ იმერთა მეფე როგორ მოატყუა რუსის გენერალ სუხოტინმა

ეკატერინემ, რაკი მეფე ერეკლე ვერა ღონისძიებით ვერ ჩაიგდო ხელში და ქართლ-კახეთის სამეფო ვერ დასცინცლა, ბოლოს თავის პოლიტიკა შესცვალა და მეფე ერეკლეს გარდა იმერეთის მეფე სოლომონსაც დაუწყო მგლურის თვალით მზერა.

ამ გარემოების ცნობები ეკატერინეს გენ. ტოტლებენმა და ლვოვმაც აცნობეს. ამათ აუწყეს, რომ საქართველოში იმდენად მეფე ერეკლე არ არის მნიშვნელი მოსატყუებელი და დასაყოლიებელი, როგორც იმერთა მეფე სოლომონიო, ბევრჯერ იყო ისეთი შემთხვევა, რომ მეფე ერეკლესთან ჩვენგან გაკეთებული საქმე სოლომონ მეფემ ჩაშალა და მით ჩვენი საქმეც დაიკარგაო.

ამიტომ საჭირო არის, რომ ერთსა და იმავე დროს ჩვენ ვსცდილობდეთ როგორც ერეკლე მეფის წინაშე, ისევე სოლომონ მეფისაო. ამ დარიგებას ეკატერინემ ჯეროვანი ყურადღება მიაქცია და მალე მის სამზადისაც შეუდგა. პირველი ამის ცდა იყო ისეთ ქართველთა გაცნობა, რომელნიც ეკატერინეს იმერეთის მეფეს და მთლად იმერეთის ერსაც კარგად გააცნობდნენ, ამის შემდეგ თვით ეკატერინე დაფაცურდებოდა საქმის გასაწალდათ, ესეც მალე მოხდა და ამათის დახმარებით ეკატერინემ იმერეთის მეფის სოლომონის ყოველისფერი კარგად

-2-

შეიტყო და შემდეგ თავის გველური პოლიტიკის შესრულებასაც შეუდგა.

ეკატერინემ დაიწყო სანდო კაცების ძებნა და მალე იპოვნა გენერალი სუხოტინი. ამ გენერალს ეცნობა ეკატერინეს წადილი საქართველოს შესახებ, როგორც წმინდა რუსს გენერალს, ეკატერინეს პოლიტიკა საქართველოს დასაჭირად დიდათ მოეწონა, ყველაფრის შესახებ ეკატერინეს ქება უთხრა და თვითაც დაპირდა ამ საჭირო საქმეში მონაწილეო-

ბის მიღება.

გენერალ სუხოტინს ეკატერინეს დავალება დიდათ მოეწონა, ნამეტურ კარგმა მოწყალებამ და ჩინების დაპირებამ უფრო გაახარეს, ამიტომ გენერალმა ეკატერინეს დავალების აღსრულების იმედიც მისცა. სუხოტინის თანხმობა ეკატერინეს მოეწონა, მით უფრო რადგანაც ეკატერინემ სუხოტინს თავის სულის საიდუმლოების მოწონება ცხადად შენიშნა.

ეკატერინე დარწმუნდა მალე, რომ მის დავალებას სუხოტინი უსათუოდ ყველაფერს შეასრულებდა, მის ნატვრასაც სწორედ ეს შეადგენდა – ასეთი გენერლის პოვნა და საქმეში ჩარევა. ამიტომაც ამ გენერალს ეკატერინე უფრო გულისყურიანად მოექცა, თან დიდს დახმარებას, დიდს ჯამაგირს და ჩინებსაც დაპირდა – ოღონდ კი შენ ჩემი ნატვრა შეასრულებდა და მდიდარი საქართველოს პატრონი გამხადეო.

ასეთ დაპირებასთან ერთად ეკატერინემ გენე-

-3-

რალ სუხოტინს თავის საკუთარი ფულის ხაზინაც გაუხსნა. ნათქვამია – „ქურდს რა უნდოდა და ბნელი ღამეო“ – სუხოტინსაც ეს უნდოდა, რაკი ეკატერინესაგან ასეთი მოწყალების და ბედნიერების იმედი შეიტყო, მის შემდეგ უფრო მხნედ მოიქცა, დროით ნახა გრაფი ტოტლებენი, გენერალი ლვოვი და მათგან შეეტყო ყოველივე თუ იგი როგორ უნდა მოქცეულიყო ერეკლე ან სოლომონ მეფის წინაშე, რომ მის საშუალებით, რაც შეიძლება უფრო მალე შეესრულებინა თავის სვავი ხელმწიფის ნატვრა.

ასე გამოწვრთვნის და მომზადების შემდეგ სუხოტინი მოეწყო საქართველოში წამოსასვლელად ამ ახლად გაჩენილმა მგელმა თავის გზის მაჩვენებელს ტოტლებენს სთხოვა და ტოტლებენიც დასთანხმდა საქართველოში გამოჰყოლოდა დამრიგებლად. ზოგნი სუხოტინის გზის მაჩვენებლად გენერალ ლვოვაც ახელებენ. სუხოტინი თურმე ეკატერინემ ისეთ სანდო პირად იცნა, რომ მას ორი გენერალი გამოატანა თანა. ესენი იყვნენ გენ. გრაფი ტოტლებენი და გენ. ლვოვი და ესენი ერთათ ჩამოვიდნენ საქართველოში.

პირველად ესენი ქუთაისში ჩამოვიდნენ და სო-

ლომონ მეფეს ესტუმრნენ. ერთ დღეს მეფე სოლო-
მონს სამი რუსის გენ. ერთად წარუდგნენ. ტო-
ტლებენმა და ლვოვმა მეფე სოლომონს გადასცეს
ეკატერინესგან გამოგზავნილი ფეშქაშები და თან

-4-

დავალებაც. იქვე დიდის ამბით გაიცნეს გენ. სუხო-
ტინი. ტოტლებენმა მეფე სოლომონის წინაშე თავი
საქართველოს შესახებ უცოდველად აღიარა, ამას
ლვოვიც დაემოწმა. ტყუილის ამბებით მეფე სოლო-
მონი ისე მოხიბლეს, რომ მათ რაც სურდათ სუ-
ხოტინს ის ნდობა და პატივისცემა მოუპოვეს მე-
ფის წინაშე.

იმერეთიდან ესენი ტფილისში ჩამოვიდნენ და
ერთ მშვენიერ დღეს მეფე ერეკლეს წარუდგნენ და
თან გადასცეს ეკატერინესაგან გამოგზავნილი ძვირ-
ფასი საჩუქრები და დანაბარები ამბები. ამის შემ-
დეგ მათ საქართველოს გამო მეფის წინაშე თავი
იმართლეს. აქაც მეფე ერეკლე ტყუილის ამბებით
ერთობ მოხიბლეს და ერეკლემ მათი ყველაფერი
ირწმუნა. აქაც გენერლებმა სუხოტინი ერეკლეს
დიდის პატივისცემით და თავაზით გააცნეს და მე-
ფესაც ესიამოვნა მისი გაცნობა.

სამივე გენ. ტფილისში რამდენსამე ხანს დარ-
ჩნენ და შემდეგ გენ. ლვოვმა მეფე ერეკლეს აუწ-
ყა, რომ თქვენი და მეფე სოლომონის შესახებ მე
ეკატერინეს დიდი მოხსენება გაუგზავნე და ვაცნობე
თქვენი ერთგულობაო. ეს ამბავი ამათ მომხრეებმა
იმერეთშიაც გადაიტანეს და სოლომონ მეფესაც
აცნობეს, რომ გენერალმა ლვოვმა ეკატერინეს
თქვენს შესახებ ასეთი ქება მისწერაო.

ამ ამბით მოხიბლულ იქმნა ერეკლე მეფე და
სოლომონიც. სწორედ ესევე მომხიბვლელი ამბავი

-5-

სარწმუნოდ მიუღია მეისტორიე ომან ხერხეულიძეს
და ის მეფე ერეკლეს ცხოვრების აღწერაში აი
რასა წერს:

„ლვოვმან ივან ლავრენტიჩმა აცნობა ეკატე-
რინე იმპერატრიცას ერთგულება მეფესი ერეკლესი
და მეფისა სოლომონისა, ხოლო შემდგომად ამისა
იმპერატრიცამ წარუგზავნა გენერალ-მაიორი სუხო-

ტინი და დაიბარა გრაფი ტოტლებენი.“

ტოტლებენი, ლვოვი და სუხოტინი საქართველოში ერთად მოვიდნენ, რომ იმით მათ მოქიბლათ მეფე ერეკლე და სოლომონი და მასთან გენ. სუხოტინის მოქმედებისთვის კარგი ნიადაგი მოემზადებინათ, რომ ახლა მაინც შესაძლო გამხდარიყო განერალ სუხოტინის დახმარებით საქართველოს დასამარება, ნამეტურ კი უნდოდათ სოლომონ მეფე მოეტყუილებინათ და ამით მისი ჯარიც როგორმე მოესპოთ.

ლვოვისაგან ერეკლეს და სოლომონის ერთ-გულებაზე წერილის მიწერა, ტოტლებენის დაბარება, სუხოტინის დანიშვნა და სხვაც ასეთი სულ ჯადოქარობა იყო და იქითვენ იყო მიმართული, რომ გენ. სუხოტინის საქმე გაკეთებულიყო, რომ მათი სამუალებით მას ერთობ ადვილად შესძლებოდა ერეკლე მეფის ან სოლომონ მეფის მოტყუილება და მით სოლომონ მეფის ჯარის გაწყვეტა. ყოვლივე ეს ცნობები სულ ამ ბოროტებაზე არის აშენებული.

-6-

მართლა, ტფილისიდან ტოტლებენი რუსეთში მიემგზავრება, მის მაგიერ გენ. სუხოტინი რჩება ტფილისში და ის ადევნებს თვალყურს მეფე ერეკლეს მოქმედებას. მცირე ხანს შემდეგ გენ. სუხოტინი და ლვოვი იმერეთში წავიდნენ, მალე ჩავიდნენ ქუთაისში და სოლომონ მეფის წინაშე დაიწყეს მოქმედება და მეცადინეობა. წინეთ თუ სუხოტინს სოლომონ მეფის წინაშე გენ. ტოტლებენმა გაუკეთა საქმე, ახლა ლვოვმა დაუწყო ქება და დიდება სუხოტინს. მოეწყო საქმე ისე, რომ მალე სუხოტინი მეფე სოლომონის წინაშე ანგელოზად იქმნა მიღებული. ამის შემდეგ ლვოვიც გიახლათ რუსეთში და იმერეთში, მეფე სოლომონის კარზე დარჩა მხოლოდ გენერალი სუხოტინი.

გენერალი სუხოტინი შეუდგა თავის ხელმწიფის დავალების შესრულებას და მით სოლომონ მეფის დაღუპვას, იმერეთის ჯარის ამოწყვეტას. მინამ იმერეთში დაიწყებდა გველობას, მან მეფე ერეკლესაც ახედა და დახედა, მაგრამ საიმედო ვერა დაინახა-რა, რადგანაც იფიქრა ეს მეფე ბოლოს სოლომონ მეფეს შეეკითხება და ის კიდევ ჩაშლის ჩვენს

საქმესო. თუმცა ეს სვავი მეფე ერეკლეს კარზე
იმასაც კი ეცადა დიდად, რომ ერეკლე მეფე რამე
ხიფათში ჩაეგდო, მაგრამ ვერც ეს მოახერხა.
ამიტომაც ეს სვავი ტფილის მოსცილდა და იმერე-
თში გადასახლდა, ერთ დღეს სოლომონ მეფესაც წა-
რუდგა და უამბო მეფე ერეკლეს შესახებ ბევრი

-7-

რამ ისეთი ამბები, რითაც მან სოლომონის წინაშე
დიდი ნდობაც გაიკეთა. ამ გველმა ისე მოაწყო სა-
ქმე რომ სოლომონ მეფე მალე სუხოტინის დიდი
პატივისმცემელი გახდა. სუხოტინსაც ეს უნდოდა.
გენ. ისე მოაწყო საქმე და მეფის წინაშე ისე და-
ტრიალდა, რომ ერთ დღეს მეფე სოლომონის წი-
ნაშე წარსდგა და შემდეგი მოახსენა, რაც ცხადათ
აქვს ანუსხული თვით გენ. დავით ბატონიშვილისაც.

– თქვენო უმაღლესობავ. თქვენ რომ კეთილ-
ინებოთ და მე იმერეთის ჯარით დახმარება მომ-
ცეთ, მაშინ მე ვეცდები რომ თქვენის სამეფოს სა-
ზღვრებიდან ოსმალთა ჯარი სულ გავდევნოთ და
თქვენი ქვეყანაც მათ ზედამხედველობისაგან გავან-
თავისუფლო და თქვენც თავისუფალი ბრძანდებო-
დეთ მათგან.

ასეთ თათბირის გამო მეფე სოლომონს გაახსენ-
და გრაფი ტოტლებენი, გენ. ლვოვი და სხვანი;
მეფისაგან უამისობა არც შეიძლებოდა, რადგანაც
იგი ერთობ ფრთხილი კაცი იყო. ეს იჭვნეულობა
მეფე სოლომონს სუხოტინმა კარგად შენიშნა. ამი-
ტომ ამ სვავმა მეფეს გაახსენა ტოტლებენის და
ლვოვის ბოდიში და თავის გამართლება მათს წინა-
შე. მეფესაც გაახსენდა ტოტლებენი და ლვოვი
და მით დაშოშმინებული იქმნა, მეფე სოლომონს
რუსეთის ღალატის ყველაფერი დაავიწყა ტოტლებე-
ნის და ლვოვის თავის გამართლებამ.

მცირე ხნის შემდეგ სუხოტინმა კვალად გაახ-

-8-

სენა მეფე სოლომონს წინანდელი მიმართვა და იმე-
რეთიდან ოსმალთა განდევნაზე დაპირებანი, ბევრის
თათბირის შემდეგ გენ. სუხოტინმა სოლომონ მეფე
სასტიკად მოხიბლა, ამ გველმა თავის გაიძვერაობით
სოლომონ მეფე, ეს ჭკვიანი და ფრთხილი კაცი

მთლად ხელში ჩაიგდო და ბოლოს, როგორც იქმნა,
მეფე დაიყოლია ოსმალებზე გასალაშქრებლად. ამის-
თვის შეუდგნენ იმერეთის ჯარის შეყრას და სამზადისს.

– ბატონო მეფეო, თქვენ ინებეთ მარტო ჯა-
რის ბოძება. სსვა რამ დახმარება თქვენი უმაღლე-
სობისა ჩვენთვის საჭირო არ არის. თვით თქვენი
წამობრძანებაც არ არის საჭირო. მთავარსარდლობას
ჩვენ გავსწევთ. ამისთანა საქმის შესრულებით მე
დიდი სურვილში მაქვს, რომ თქვენს უმაღლესობას
რამე სამსახური ვაჩვენოთ და ამით თქვენს ქრისტია-
ნობასაც დახმარება გავუწიო. მაქვს აგრეთვე დიდი
სურვილი, რომ მე ჩემის ცდით თქვენს ქვეყანასაც
რამე ადგილები შესძინო და სიკეთე ვქნა... ჩვენი
ხელმწიფის სურვილიც ეს გახლდათ წინეთ და ესე-
ვე გახლავთ დღესაც, თვით მეც ეს დავალება მო-
ცა, რადგანაც მას თქვენი ქვეყნის დიდი სიბრალუ-
ლი აქვს, თქვენ ქვეყანა საქრისტიანო ქვეყანა
არის და დიდი ცოდვა გახლავთ, რომ იგი თათრე-
ბის მიერ იყოს დამონებული. ასე რომ ჩემი გალა-
შქრება პირდაპირ ჩვენი ხელმწიფის წადილია და
ჩვენგან კიდევ მისი წადილის შესრულება გახლავთო.
ბევრის მელურის დალოლიავების შემდეგ სო-

-9-

ლომონ მეფე ერწმუნა სუხოტინს და გადასწყვიტა
გენ. დავალების შესრულება და ჯარის ბოძება. მა-
ლე ამის ბრძანებაც გამოიცა და შეყრილ იქმნა იმე-
რეთა მეფე სოლომონის ლაშქარი. ჯარი მოიკრიბა
30 ათასამდე კაცი და 5 ათასი კაცი ლაშქრით მსა-
ხურნი. ყველა ესენი აღვსილ იქმნა იარაღით და
ებობა გენერალ სუხოტინს.

გენერალი სუხოტინი ქართველების და თავის
ჯარით, მალე მოეწყო. მოემზადა და 1779 წ. გაემ-
გზავრა ფოთისაკენ საბრძოლველათ. ამ გალაშქრე-
ბის შესახებ დავით ბატონიშვილი სწერს შემდეგს:

„სუხოტინი ღენერალი შდავიდგ ფოტს (?) და
სურდა დაპყრობა მისი, მტერსა ვერ უძლო და
უკუ მობრუნდა იმერეთსა, ეს არის, ეს ორიოდე სიტ-
ყვა გახლავათ ამ ბოროტების შესახებ დარჩენილი,
ისიც ვისგან დაწერილი, რუსეთის გენერალ ლეი-
ტენანტისაგან, დავით გიორგის ძისაგან, რომელმაც
თავის სამეფო გენერლობაზედ გაცვალა და რომე-
ლიც გადაგვარებულიც იყო. მეტი რა გზა არის.

ჩვენც ეს უნდა ვიკმაროთ და ამავ დავითის ცნობებით უნდა ვისაუბროთ ამ დასალუპს დიდს ბოროტებაზედ, ამ სამწუხარო გარემოების შესახებ ჩვენი ისტორია ერთობ მდუმარებს. ესეც საკვირველია, რომ ამ გველური ბოროტების შესახებ ან დავით ბატონიშვილმა დასტოვა ეს ცნობები ამ ბოროტების შესახებ და ასევე სხვა ცნობანიც, ესეც საკვირველია ამისაგან, რადგანაც ეს გადაგვარებული ცხოველი იყო და მასთან მეტად უნიჭოც.

-10-

სუხოტინის ბოროტების შესახებ ჩვენ ბევრს არ ვილაპარაკებთ, თვით მისი ცნობები გამოაჩენს თუ იგი რა უნდა ყოფილიყოს და ან მას რა დიდი მნიშვნელობა ურდა მიეცეს საქართველოს ისტორიაში. იმერეთის შეკრებილ ჯარს ქუთაისში, ერთ ალაგას მეფე სოლომონი დახვდა და სიტყვა უთხრა მხედრობას, შეაქო იგინი და შეაქო რუსის გენერალი სუხოტინი, რუსის მოსული ჯარი და ეკატირინე ხელმწიფე, სუხოტინიც ამას ნატრობდა.

შემდგომ ამის მოხდა ეს, სუხოტინი მალე ჩავიდა ფოთში და აღნიშნულ დღეს ომიც იქმნა დაწყობილი. სუხოტინმა ომში მოწინავე ჯარათ სულ ქართველები დააყენა და რუსები კარგა მოშორებით დააყენა ზარბაზნების მსროლელათ. ამის მიზეზათ მან ის გამოაცხადა ჯარში, რომ ზარბაზნები ფეხოსან ჯარზე კარგა შორს უნდა იდგესო. იმერნიც დაემონენ გენერალს.

ომის პირველ დღესვე ოსმალებმა გაიმარჯვეს, რადგანაც მათ უფრო კარგი სამზადისი ჰქონდათ, სამი დღის განმავლობაში ოსმალეთმა ქართველი ჯარი სულ მოსპეს, ამ დროს, გენერალ სუხოტინმა თავის ჯარი უკან დასწია და ომი გააჩერა, იმავ დღის საღამო უამს ფოთიდან რუსის ჯარი ქუთასი-საკენ გაიპარა და მალე ქუთაისში ჩავიდა დამარცხებული და იმერთა ჯარით გაწყვეტილი.

დამარცხების ამბავი მეფეს მალე აცნობეს, მეფეს დიდათ ეწყინა და გენერალს საყვედლური უთხ-

-11-

რა, მე არ ვიცოდი თუ ასე მოხდებოდა, თორემ მე იმერეთის ჯარს თქვენ არ მოქცემდით. მე ამის არ

ვიცოდი, ეს ჩემი ქვეყნის დიდი ზარალია და დაღუპვა.

ასეთი შენიშვნის და საყვედურების შემდეგ გენ. სუხოტინმა მოიკრიბა კიდევ თავისი გველური პოლიტიკა და მეფე სოლომონს დაუწყო ფლიდუ- რათ ლაპარაკი და თავის გამართლება ასე:

თქვენო უმაღლესობაც, მართალია თქვენი ჯა- რი მოისპო, მაგრამ მის ნაცვლათ თქვენ და თქვენ ქვეყანას თავიდან აცდა ოსმალოს ჯარის შემოსევა და მთელი თქვენი სამშობლოს აოხრება, ქალაქების დაქცევა და ხალხის გაულეტა. ოსმალებს ჩვენ კარგ დროს მივასწარით, ფოთში დიდი ძალი ჯარი ჰყო- ლოდათ მოყვანილი და იგინი თურმე ფიქრობდნენ, რომ მთელი იმერეთი უნდა დაეჭირეთ და თქვენი სამეფოც მოეშალათ.

მართალია ჩვენ მომისპენით, მაგრამ მიტომ მა- თი მხედრობაც მოვსპეთ და ამ გზით თქვენ ქვეყა- ნას თავიდან ავაცდინეთ უბედურებანი. დღეს ისინი იმერეთში ადვილათ ფეხსაც ვეღარ შემოდგამენ, მხოლოდ თქვენ უნდა იქონიოთ ფხიზელი მხედვე- ლობა, ამას გარდა უსათუოთ მეფე ერეკლეს და ეკატერინესაც შველა უნდა სთხოვოთ, რომ ჯარი მოგვაშველონ და ამით უზრუნველი ჰყოთ თქვენი სამეფო და ტახტი. ერეკლე მეფეს თქვენ გაუგზავ- ნეთ კაცები და ეკატერინესა და პოტიომკინთან მე გიახლებით და მე ვაუწყებ თქვენს დავალებას და თხოვნას.

-12-

ამ ბოროტმა გენერალმა ასე მოატყუილა მეფე სო- ლომონი. თავის ბოროტებაში ხელები დაიბანა და მეფის სოლომონის წინაშე ანგელოზათ გამოვიდა. მაგრამ ამან თავის ბოროტება და გველობა არც შემდეგისათვის დასტოვა, ნათქვამია: – „გველს აბა ვინ ეტყვის, გველო რათა ხარ ჭრელიო“ სუხოტი- ნიც ასე იყო. ასე მოატყუილა სოლომონ მეფე და ასეთივე მოტყუილება არც შემდეგ დროისათვის მოაკლო.

ასეთი უბედურება არ აკმარა მეფე სოლომონს ამ გველმა და იმავე დავითის და ბაგრატის ცნობით, გენერალი თავის ჯარით მაღლე წავიდა რუსეთს და მგზავრობის დროს, იშოვნა სანდო კაცები და ოს- მალთ შეატყობინა საიდუმლოთ და მოტყუილებით რასაკვირველია იმერეთის დასაღუპათ, რომ სოლო-

მონ მეფე ისმალებზე ძრიელ გულ მოსული იყო.
ეხლა ოსმალთა საწინააღმდეგოთ მან რუსეთის ეკა-
ტერინა იმპერატორიცას მიმართა და მოციქულათ
თვით რუსის გენერალი სუხოტინი გაუგზავნაო.
სუხოტინს ამისთანა დაბეზღებით აი რის იმედი
ჰქონდა.

იმერეთის მეფეს ეხლა ჯარი აღარ ჰყავს, მე ჩემის
ჯარით იმერეთიდამ რუსეთში მივდივარ.

ამიტომ ოსმალეთი იმერეთს თავისუფლად შე-
მუსვრიან, აიკლებენ ქალაქებს, დახოცავენ ხალხს,
მოშლიან სოლომონ მეფის ტახტს და მაშინ სოლო-
მონს ორში ერთი დარჩება, ან დახმარების ძებნა

-13-

და ეკატერინესთან მიმართვა შველის სათხოვნელად
და ან სამუდამოთ იმერეთის სამეფოს დაკარგვა. ასე
დაიმშვიდა გენერალმა გული და ასეთის საიმედო
გეგმით წავიდა იგი რუსეთში.

თავისი ნაქმარი გველობა და ბოროტება ჯე-
რეთ პატიომკინს გადასცა და მერე ეკატერინეს, ამ-
ის შემდეგ, პატიომკინი და ეკატერინეც იმერეთს
შორიდამ მგლურის თვალით უმზერდნენ და მუდამ
დღე უცდიდნენ სოლომონ მეფის კაცების მისვლას
და დახმარების მისაცემად თხოვნას, მაგრამ იმერე-
თის მეფეს კაცები არსად სჩანდნენ. მგლების ლო-
დინიც ლოდინათ რჩებოდა.

ბოლოს აი რა გამოირკვა თურმე ბატონიშვილების
მოწმობით: ოსმალებს იმერეთის წინააღმდეგ სულ
არაფერი სამზადისი ჰქონიათ, მათ არც იმერეთის და-
ჭერა სდომიათ, არც სოლომონ მეფის ტანჯვა, არც
ხალხის ხოცვა, არც ერთი რამ ბოროტებანი, მათ
სულვებიათ მარტოდ გენერალ სუხოტინის გაძევება
საქართველოდამ რუსის ჯარით, ამის მეტი სხვა არა-
ფერი. რაკი ეს ეგრეთი გენერალი თავის გველობით
წავიდა რუსეთში და თან წაიყვანს რუსის ჯარი,
ამიტომ ოსმალეთმაც იმერეთზე გალაშქრებას თავი
დაანება, ამის შემდეგ, იმერეთში ოსმალთაგან უსა-
მართლოდ ქათამიც არავის აუფრენია, მეფე სოლო-
მონი ისეთ შიშში იყო ჩავარდნილი, რომ აღარ
იცოდა რა ექმნა და ოსმალეთიდგან ქვეყნის დარ-
ბევას მუდამ დღე ელოდა. ეს შიშიანობა სოლო-

მონ მეფემ ერეკლე მეფესაც შეატყობინა, ესეც მი-
თვა ფიქრს.

ყოველივე ასეთ შიშიანობამ ხელი შეუწყო
ქართველთ შინათ გამცემთა განმრახვას და წადილს.
ამ გარემოების ხელის შეწყობამ გამოიწვია 1783 წ.
ტრაქტატის დაწერის სიადვილე და ყოველივე ის,
რაც კი მოხდა ამ ტრაქტატის დაწერის და მიღების
დროს. ამ გარემოებამ დაამშვიდეს პატიომკინის და
ეკატერინეს გულიც.

იმავ ბატონიშვილების მოწმობით უნდა მოვი-
ყვანოთ შემდეგი.

ფოთში იმერეთის ჯარის მოსპობის ამბავმა დი-
დათ გაახარეს პატიომკინი და ეკატერინეც. მიზეზი
ამ გახარების გახლდათ ის გარემოება. რომ რუსე-
თის გენერლების თვალში, მეფე ერეკლეს ჯარზე,
უფრო მეტად იმერეთის ჯარი სახელოვნებდა, ომ-
შიც ესენი უფრო ყოჩაღები იყვნენ და მარდი მე-
ომარი, ვიდრე მეფე ერეკლეს მხედრობა. იმერეთის
ჯარს იარაღიც უფრო უკეთესი ჰქონდათ თურმე,
ვინემც ქართლის ჯარს.

გარდა ასეთის ღირსების იმერეთის ჯარი და
სარდლების მოტყუილებაც უფრო ძნელი იყო, ვი-
დრე ქართლის, ყველა ეს ღირსება კიდევ ქართლის
მეფე ერეკლეს ყოველთვის იმ გზაზე აყენებდა, რომ
იგი ვერც ერთ საქმეს რუსეთთან ვერ დაიჭირდა და
ვერ გადასწყვეტდა ისე, რომ მის შესახებ იმერეთის
მეფეს სოლომონს არ შეჰვითხებოდა, სოლომონი

კიდევ ისეთი ფრთხილი კაცია, რომ იგი ერეკლე
მეფეს ყოველთვის აფრთხილებს რუსებთან დაახლო-
ვებასა და კავშირში.

გრაფ ტოტლობენი და გენ. ლვოვიც ისე უსა-
ბუთებდნენ ეკატერინეს, რომ სოლომონ მეფე მე-
ტად საფრთხილო კაცია, ერეკლე მეფესთან ჩვენ
ბევრჯერ გავაწყეთ საქმენიო, მაგრამ ბოლოს ერე-
კლე მეფე მას შეეკითხა და იმან კი ყველაფერი ჩა-
შალა და ჩვენი შრომაც დაიკარგაო. სუხოტინის
წინაშე ასე აუწყეს: თუ ჩვენ გვინდა, რომ საქარ-
თველო ჩავიგდოთ ხელში, მაშინ ჯერეთ იმერთი
უნდა მოვსპოთ და სოლომონ მეფე და მის მერე

უნდა დავიწყოთ ცდა მეფე ერეკლეს დაყოლიებაზე-
დო. მინამ სოლომონ მეფე ცოცხალია და იმერეთის
სამეფო იარსებებს, მინამ მეფე ერეკლეს ჩვენ ვერ
დავიახლოვებთო.

ამიტომაც ჩვენ პირველად იმერეთი და სოლო-
მონ მეფე უნდა მოვსპოთ და მერე უნდა ვიმეცადი-
ნოთ ჩვენის გეგმით.

ასე შეასრულეს ყოველივე და თავიანთის გვი-
ლობით, იმერეთის მეფის ჯარი გენ. სუხოტინს გა-
აწყვეტინეს უღმერთოთ. მერე ისიც მოაწყეს, რომ
მეფე სოლომონი ოსმალებთან საიდუმლოდ დააბეზ-
ღეს, რომ სოლომონ მეფე თქვენ წინააღმდეგ რუ-
სეთს დახმარებას სთხოვსო და ამ ხერხით უნდოდათ,
რომ ოსმალნი აღეძრათ იმერეთის წინააღმდეგ და
მერე იმერეთი ოსმალოს მახვილით მოსპობილიყოს,
მაგრამ ვერც ეს მოხდა და რუსებს წადილი ვერ
შეუსრულდათ.

რაც სთქვა გენ. პატიომკინმა ეკატირინეს წი-
ნაშე და აცნობა, რომ სოლომონ მეფე მეტად ფრ-

-16-

თხილი კაცია და მისი მოტყუილება ერთობ ძნელი-
აო. ეს გამართლდა და შესრულდა ასე. რუსებმა ვერ
მოატყუეს სოლომონ მეფე. როგორც იქმნა ხელში
ჩაიგდეს მეფე ერეკლე, მერე ამისი შვილი გიორგი,
გიორგის შვილს დავითს მისცეს რუსის გენერლობა
და მის მაგიერ ჩამოართვეს სამეფო. მოაწყვეს ისიც,
რომ ქართლ-კახეთის სამეფოც ხელში ჩაიგდეს და
შეიერთეს. მაგრამ ვერა ქმნეს რა და ხელში ვერ
ჩაიგდეს სოლომონ მეფე.

თვით უკანასკნელ დროს, როცა გიორგი მე-
ფემ ქართლ-კახეთის სამეფო რუსეთის იმპერიას
დაუკავშირა, მაშინ რუსეთის მთავრობის დავალებით,
გიორგი მეფემ სოლომონ მეფეს კაცები გაუყინავს-
და ძველ ჩვეულებისამებრ სოლომონ მეფეს აცნობა
ეს ამბავი სიხარულით, ესეც შეუთვალა, რომ „იქ-
ნება თქვენც ისურვოთ რუსეთან შეერთება.“ სო-
ლომონ მეფე გაკვირდა ამაზედ, ერთობ გვიან შეი-
ტყო ეს განძრახვა გიორგი მეფისა, თორემ ამას იგი
უსათუოდ ჩაშლიდა. სოლომონ მეფემ გიორგი მე-
ფეს პასუხის ნაცვლად ესეთი თქმულება შემოუთვალა:

„ყალ წაღებულნი ხავსს ეჭიდებიანო.“ ეს იყო.
სოლომონ მეფის პასუხი. თვით. იმერთა დიდებულ-

ნიც გაკვირდნენ, ამაზედ სთქვეს:

„ქართველნი სტყუვდებიანო, ერთმანეთს ღა-
ლატობენო და ვითარცა წყალწალებული ხავს ეჭი-
დებიანო“ ამ შეერთების შესახებ მთელს იმერეთში
უცბად გავარდა ხმა და იმერლებმაც დაიწყეს სინა-
ნულით ასე ლაპარაკი:

„განსყიდეს ვითარცა გამოცემულთა, ქვეყანა და
მოელიანო სასყიდელსა განსყიდულისასო“ ასე მო-
წმობს ამას ისტორიკოსი პლატონ იოსელიანი.

-17-

ასე და ამ გვარად, სოლომონ მეფემ გიორგი
მეფის განძრახვა ერთობ გვიან შეატყო, თორემ ეს
უსათუოდ ჩაშლიდა საქართველოს შეერთებას რუ-
სეთის იმპერიასთან, თუნდ მიუხედავად მის, რომ ამ
დროს კოვალენსკი 10 ათასი ჯარის-კაცით იყო
ტფილისში შემოსული ახლად შეერთებული საქარ-
თველოს სამართავად. რუსეთმა სოლომონის დამორ-
ჩილებას არც შემდეგ დროს დაანება თავი, როცა
მათ ქართლ-კახეთის სამეფო დაიჭირეს, მაგრამ
მაინც ვერ მოატყუეს სოლომონ მეფე.

ქართლ-კახეთის სამეფოს დაჭერის შემდეგ რუ-
სებს სადარდელად იმერთთა და სოლომონ მეფე
გაუხდათ. სოლომონი ნებით არ მორჩილდებოდა
რუსებს. ვერც ფულით ატყუილებდნენ და ვერც
სხვა გზით უხერხებდნენ დაჭერას ბოლოს რუსებს
სოლომონ მეფეს ომი აუტეხეს, ერთს ომში რუსებს
სოლომონ მეფე ტყვეთაც ჩაუვარდათ, მეფე მაგრათ
შეიპყრეს და ტფილისში ჩამოიყვანეს და ცახეში
დაამწყვდიეს.

აქაც ჭკვიანმა და შორსმჭვრეტელმა მეფე სო-
ლომონმა მოახერხა ოსტატურად გაპარვა. ტფილი-
სიდან რუსებს გაექცა და ახალციხეში გადავიდა,
იქიდინ იმერეთში და დაიწყო იმერეთის მართვა-
გამგეობა. ამ გაქცევის გულისათვის ტფილისში
რამდენიმე კაცი დაახრჩვეს და ისარლოვის მეუღ-
ლეს ანნას სახლში ყარაულები დაუყენეს და გა-
ჩხრიკეს. ბოლოს დააპატიმრეს კიდეც, რადგანაც

-18-

თურმე ეს ქალი უჩარხავდა საქმეს თავის სახლში
და ის უზიდავდა მეფე სოლომონს საჭმელს. სო-

ლომონ მეფე მარტო ამ ქალს ენდობოდა თურმე,
ტფილისში საჭმელების კეთებას რუსებისაგან მოწამ-
ვლის შიში ჰქნდა.

ისარლოვის მეუღლეს მთავარმართველმა შენი-
შვნა მისცა, რომ შენ თუ იცოდი მეფე სოლომო-
ნის გაქცევა, რატომ არ შეგვატყობინევო.

ანნა ისარლოვმა მიუგო:

— მე არ ვიცოდი ეს ამბავი და მეფე სოლო-
მონი არც გვეტყოდა ჩვენ. მაგრამ მოგახსენებთ
იმასიც, რომ გინდ მეფე სოლომონს ეთქვა ჩვენ-
თვის, ჩვენ მაინც ჩვენ მფარველ მეფეს ეერ გავცემ-
დით, არავის არაფერს ვეტყოდით.

ასე და ამგვარათ 1770 წლიდან მოყოლებუ-
ლი, 1810 წლამდე რუსებმა ბევრჯერ დაიჭირეს
სოლომონ მეფე და თვისი კბილები ჩაავლეს, მაგ-
რამ მოკვნეტით კი მაინც ვერ მოკვნიტეს.

ისიც მართალია რომ იმერეთი რუსეთმა 1810
წ. შეიერთა, მაგრამ სოლომონ მეფე მაინც ვერ
იგდეს ხელთ და ის ოსმალეთში გაექცათ და ტრა-
პისონში მიიცვალა 1915 წ. ასე და ამგვარათ ეკა-
ტერინეს და პატიომგინის მოსაზრება სოლომონ მე-
ფის შესახებ გამართლებული იქმნა და ეს გმირი
კაცი რუსებმა ვერ დაიჭირეს.
